DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.17550870   ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ରାଜନୀତିକ ଚାପ ଓ ତାର ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର: ମୂକ

ସୁଦର୍ଶନ ସାହୁ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଗଧାଡ଼ିର ଧୁରୀଣ ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନାରାୟଣ ସାହୁ ହେଉଛନ୍ତି ଅନ୍ୟତମ ବିନ୍ଧାଣୀ। ନାଟ୍ୟକାର ସାହୁଙ୍କ ନାଟକର ଶୈଳୀ ଓ ପ୍ଲଟ ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାର ନୂତନ ପରିଚୟ ଦିଏ। ଯାହା ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ଜଗତ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ। ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ରାଜନୈତିକ ଦୁର୍ନୀତି, ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର, ନକ୍ସଲ ସମସ୍ୟା, କନ୍ୟା ଭ୍ରୁଣ ହତ୍ୟା, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମରେ ଠକାମୀ ଆଦି ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକୁ ତାଙ୍କ ନାଟକର ପ୍ରତିଟି ଦୃଶ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି। ଏଥି ସହିତ ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ସଚେତନ ହୋଇ ନାଟକ ରଚନା କରିବା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ। ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକ 'ମୂକ' ହେଉଛି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମାଜର ରାଜନୈତିକ ଚିତ୍ର ଉପରେ ଆଧାରିତ। ନାଟକ ପ୍ରତି ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଚାପ ଉପରେ ପ୍ରତିବାଦର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ସାମ୍ପ୍ରତିକ, ମୂକ, ସମାଜ, ସତ୍ୟ, ପ୍ରତିବାଦ, ସାହୁ,ରାଜନୈତିକ।

ଜୀବନର ଅନ୍ୟନାମ ସଂଘର୍ଷ। ସଂଘର୍ଷ ବିନା ଜୀବନ ଦୃଶ୍ୟ ହୀନ। ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି ଚିତ୍ର ନାଟକର ଦୃଶ୍ୟପରେ ଦୃଶ୍ୟ ପରି ପ୍ରତୀୟମାନ। ସେଥିପାଇଁ କୁହାଯାଏ ଜୀବନଟା ଏକ ନାଟକ। ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟର ଚିତ୍ରକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଏବଂ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ଖୁବ୍ ତତ୍ପର। ଯୁଗ ରୁଚିକୁ ଖାପଖୁଆଇ ସମାଜ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ। ଯାହା ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ। ନାଟକର ଇତିହାସକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲେ ସ୍ୱାଧିନତୋର ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ତାହାର ରୂପ ଏକ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଦେଖା ଦେବା ସହ ବହୁ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ମଧ୍ୟ ହେଲା। ମଣିଷର ନିଃସଙ୍ଗପଣ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଯୌନ ଚେତନା, ଅସହାୟତା ଆଦିକୁ ଏକ ନୂତନ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଯାହାର ନାମ ଦିଆଗଲା ଉଦ୍ଭଟ ବା ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ନାଟକ। ଯାହା ଫଳରେ ସାଧାରଣ ଦର୍ଶକ ଟିଏ ନାଟକରୁ ମୁହଁ ଫେରାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ଏହା ଫଳରେ ନାଟ୍ୟ ଆଲୋଚକ ଓ ନୂଆ ନାଟ୍ୟକାର ମାନେ ଏହି ଧାରାର ନାଟକକୁ ବିରୋଧ କରି ନୁହେଁ; ପରିବର୍ତ୍ତନ ତଥା ନାଟକକୁ ଦର୍ଶକ ମୁହାଁ କରିବାକୁ ଆପ୍ରାଣେ ଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:	Available online at : https://pracheenews.com/
	DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17550870 Article No - BPP00340

୧୯୮୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀତା ଓ ପରମ୍ପରାର ସମନ୍ୱୟରେ ନାଟକ ରଚନା କରାଗଲା। ଏହି ସମୟରେ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ସମାଜର ବାସ୍ତବ ଘଟଣାବଳୀକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ। ସମାଜରେ ଦେଖା ଦେଉଥିବା ରାଜନୈତିକ ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର, ଗରିବ ଖଟିଖିଆଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ଅନ୍ୟାୟ, ଅନୀତି ଆଦିର ଚିତ୍ରକୁ ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ଫଳରେ ପୁଣି ଦର୍ଶକ ନିକଟରେ ନାଟକ ପହଞ୍ଚିଲା। ଯଥା ବିଜୟ ଶତପଥୀଙ୍କ 'କଂସର ଆତ୍ମା', ରତି ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ହଂସ ଶିକାର', 'ଦେଖ ବର୍ଷା ଆସୁଛି', ଶଙ୍କର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ

ଯୋଗାଯୋଗ : ସୁଦର୍ଶନ ସାହୁ, ଗବେଷକ,
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ
ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଦେଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାରିପଦା
Email: Pintusudarsansahoo29@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0005-9240-6124

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୩.୦୬.୨୦୨୫	୧୮.୦୭.୨୦୨୫	୨୫.୦୮.୨୦୨୫	୧.୦୯.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ସାହୁ, ସୁଦର୍ଶନ, ୨୦୨୫। ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ରାଜନୀତିକ ଚାପ ଓ ତାର ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର: ମୂକ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା: ଚ, ପୃଷ୍ଠା : ୭୦-୭୩।

'ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପତ୍ରର ବେଳ', 'ସ୍ୱୟଂବର', ରଣଜିତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ଦାନବୀୟ', 'ଟିଟୋ' ଆଦି।

ନାଟକ ଏକ ସମୟର କଥା କହେ। ଯେଉଁ ସମୟ ଖଣ୍ଡରେ ନାଟକଟି ରଚିତ ହେଉଛି ସେହି ସମୟର ପରିସ୍ଥିତି ଓ ସମସ୍ୟାର କଥା କହିବାକୁ ସେ ବାଧ ହୁଏ। ଏହି ସମୟ ସ୍ରୋତରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକକୁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଅନେକ ଧୂରୀଣ ନାଟ୍ୟକାରଗଣ। ତାଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ନାଟକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ସକ୍ଷମ ହେଲେ। ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ରତି ମିଶ୍ର, ବିଜୟ ମିଶ୍ର, ସୁବୋଧ ପଟ୍ଟନାୟକ, ପ୍ରମୋଦ ତ୍ରିପାଠୀ, ଶଙ୍କର ତ୍ରିପାଠୀ, ବିଜୟ ଶତପଥି, ରମେଶ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ନିଳାଦ୍ରୀ ଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ, ନାରାୟଣ ସାହୁ, ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କାନୁନଗୋ, ଡିଲେଶ୍ୱର ରଣା ପ୍ରମୁଖ।

ଉତ୍ତର ଅଶୀ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଡକ୍ଟର ନାରାୟଣ ସାହୁ ଜଣେ ସଫଳ ସ୍ରଷ୍ଟା। ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଓ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଭରପୂର ରହିଛି। ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ତାଙ୍କ ନାଟକର ପ୍ଲଟ୍। ମନୋରଞ୍ଜନଙ୍କ ନାଟ୍ୟଧାରା ବା ଉଦ୍ଭଟ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ପରିହାର କରି ଏକ ପାରମ୍ପାରିକ ତଥା ମାଟିମନସ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ କ୍ରିୟାଶୀଳ। ତାଙ୍କ ନାଟକ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ସୃଷ୍ଟି 'ତାମସୀ ତୃଷ୍ଣା'। ତାହା ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହୁଏ। ଦିନ ଦ୍ୱିପହରରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତମ୍ଭରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ସାମ୍ବାଦିକ ଉପରେ ଗାଡି ଚଲାଇ ମରାଇ ଦିଆଗଲା। ଏଠି ସାମ୍ବାଦିକର ନୁହେଁ; ବରଂ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ। ତତ୍କାଳୀନ ସମୟର ରାଜନୈତିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ନାଟକ। ଏହି ନାଟକ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଚର୍ଚ୍ଚାର ବିଷୟ ପାଲଟି ଥିଲେ ନିଜେ ନାଟ୍ୟକାର। ତାହା ପରଠାରୁ ସେ କେବେ ପଛକୁ ବୁଲି ଚାହିଁ ନାହାଁନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟେ ସମସ୍ୟାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ନାଟକ ଲେଖିଲେ ନାଟ୍ୟକାର ସାହୁ। ଯଥା – ଆଶ୍ରା ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଈଶ୍ୱର(୧୯୯୦), କାହାଣୀ ସବା ଶେଷ ଲୋକର(୧୯୯୨), ପୁନଶ୍ଚ ସଂଗ୍ରାମ(୧୯୯୭), ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସକାଳ(୧୯୯୮), ମୂକ(୨୦୦୦), ଉପାସନା(୨୦୦୨), ଅପରାହ୍ନର ଅବଶୋଷ(୨୦୦୨), ପ୍ରଶ୍ନ(୨୦୦୨), ନିଷିଦ୍ଧ ସଂଳାପ(୨୦୦୭), କ୍ରାନ୍ତି(୨୦୦୭), ଶେଷ କଥା(୨୦୦୭), ଫ୍ରଣ୍ଟଲାଇନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାଟକ(୨୦୦୭), ଅଧାଦେଖା ସ୍ୱପ୍ନ(୨୦୦୭), ଉତ୍ତର ପୁରୁଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାଟକ(୨୦୧୪), ମୂଷା(୨୦୧୫), ଅନାଗତ(୨୦୧୯) ଆଦି।

ଧର୍ମ ନାମରେ ସମାଜରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଠକାମୀର ଶିକାର ହେଉଛି। ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଅନ୍ଧପୁଟୁଳି ବାନ୍ଧି ଆଗଧାଡିର ମଣିଷ ଏଠି ଶୋଷଣ କରେ। ଧର୍ମ ନାମରେ ହେଉଥିବା ଠକାମୀ ଓ ପ୍ରବଂଚନାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୂପ ଭାବେ ତାଙ୍କ 'ଆଶ୍ରା ଖୋଜିବୁଲୁଥିବା ଈଶ୍ୱର' ନାଟକରେ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି। ଏହି ନାଟକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏକ ସଫଳ ନାଟକ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରେ। ସମାଜର ବଡ଼ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବା ଶେଷ ଲୋକ ହେଉଛି ଦଳିତ। ସେମାନଙ୍କୁ ସିଡ଼ି କରି ରାଜନୀତି କରାଯାଏ ସତ; ହେଲେ ସ୍ୱାଧିନତାର ସ୍ୱାଦ ଆଜି ବି ସେମାନେ ଚାଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ। ସେମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ସେହି ଦଳିତ ହୋଇ ରହିଗଲେ। ନିଜର ହକ୍ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ସଂଘର୍ଷ କରନ୍ତି। ହେଲେ ସଂଘର୍ଷର ଫଳକୁ ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଯାଏନାହିଁ। ଏହିଭଳି ଏକ ଦଳିତ, ନିଷ୍ପେଷିତ ଓ ରାଜନୈତିକ କାହାଣୀକୁ ନେଇ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ନାଟକ ହେଉଛି 'ଓ ସବା ଶେଷ ଲୋକ'।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ସହରୀ ଜୀବନର ଅଭାବବୋଧକୁ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ନାଟ୍ୟକାର ରଚନା କରନ୍ତି 'ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସକାଳ'। ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କଟକ ସହରର ଇତିହାସ ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟକୁ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀମୁନରେ ତଉଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ନାଟକଟିରେ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହୁଛନ୍ତି କଟକ ସହର ତା'ର ହଜାର ବର୍ଷର ପୂର୍ତ୍ତି ପାଳନ କରୁଛି। ହେଲେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅସୁବିଧା, ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି। ନାଟକଟିରେ ଦୁଇଟି ଇତିହାସର ଚରିତ୍ର (ରାଜା ଓ ବାଇମୁଣ୍ଡି) ମାଧ୍ୟମରେ ବୁଲି ବୁଲି କଟକର ବିଡ଼ମ୍ବିତ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦର୍ଶାଉଛନ୍ତି।

ନକ୍ସଲ ସମସ୍ୟାର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଲଟିଛି ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ 'କ୍ରାନ୍ତି' ନାଟକରେ। ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର କୋରାପୁଟ, ରାୟଗଡ଼ା, ମାଲକାନଗିରି ଆଦି ଅଞ୍ଚଳର ନକ୍ସଲବାଦି ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଇଛି। ସରକାର ନକ୍ସଲ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଭିନ୍ନ କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ। କାହିଁକି ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ନକ୍ସଲ ସାଜେ ତାହାର କାରଣ ନାଟ୍ୟକାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ତାହାକୁ ନାଟକର ରୂପ ଦିଅନ୍ତି। ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା ସାଧାରଣ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ। ଆଦିବାସୀଙ୍କ ନାମରେ ହେଉଛି ରାଜନୀତି। ସରଳ ଆଦିବାସୀମାନେ ରାଜନେତା ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଠକାମିର ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି। ଫଳରେ ସରକାରଙ୍କ ସାଧାରଣ ସୁବିଧା ଟିକକ ନପାଇବାରୁ ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ସମାଜ ଆଖିରେ ସାଜନ୍ତି ନକ୍ସଲ। ଏଭଳି ଏକ ବାସ୍ତବବାଦୀ ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ରଚନା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ନାଟକ 'କ୍ରାନ୍ତି' ସମାଧାନର ବାଟ ଦେଖାଇଛି।

ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଏବେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିଛି କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା। ମଣିଷ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନକୁ

ବୋଝ ମନେ କରି ସାମାଜିକ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ପେଶି ହୋଇ ନିଜ ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଭ୍ରୁଣକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଛାଉ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନେଇ ପ୍ରତି ମୁହୁର୍ତ୍ତରେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୋଇପଡ଼େ। ବାପାମାଆ ଓ ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଇବା ଲାଗି ନାଟ୍ୟକାର ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ଅନାମ ଭଳି ଏକ ବୈପ୍ଲବିକ ଚରିତ୍ର। ବିପ୍ଳବ କରେ ସତ; ହେଲେ ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ନୂତନ ପିଢ଼ିଙ୍କ ପାଇଁ। ଏହି ପରି ଏକ ନୂତନ ଧରଣର ବିଷୟକୁ ନେଇ ନାଟକୀୟତାର ରୂପ ପାଏ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ 'ଅନାଗତ' ନାଟକରେ।

ନାଟ୍ୟକାର ନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କ ସମଗ୍ର ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚ୍ୟ 'ମୂକ' ହେଉଛି ଅନବଦ୍ୟ ନାଟକ।ଏହି ନାଟକଟି ଏକ ପ୍ରତୀକଧର୍ମୀ ନାଟକ। ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ରାଜନୈତିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହ ସମାଜର ସ୍ଥିତିକୁ ବଖାଣିବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ। ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କ ଓ ପରିଚୟ ହେଉଛି ମୂକପ୍ରାୟ। ଆଜିର ବିଧ୍ୱଂସ ଗ୍ରସ୍ତ ସମାଜରେ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠୀ କିପରି ସରଳ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଛନ୍ତି ତାର ବାସ୍ତବ ଚିତ୍ର ଏହି ନାଟକରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ। ପ୍ରତିଟି ଯୁଗ ଓ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଣ୍ଠରୋଧ କରାଯାଇଛି ସତ୍ୟର। ନାଟ୍ୟକାର ସାହୁ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟ ସହ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତାକୁ ଯୋଡ଼ିବାରେ ଖୁବ୍ ଦକ୍ଷ। ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ସତ୍ୟ କଥାକୁ ବଖାଣିଲେ ରାଜନୀତିର ପ୍ରେସରରେ ସତ୍ୟର ଜିଭକୁ କାଟି ପ୍ରତିବାଦକୁ ଚୁପ୍ କରିବା ହେଉଛି ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁ।

କ୍ଷମତାର ଲୋଭ ଯୁଗ ଯୁଗର ଧରି ରହି ଆସିଛି। ସେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ହେଉ କି ଗଣତନ୍ତ୍ର ! ସେ ଲୋଭ ବେଳେବେଳେ ସତ୍ୟର ତଣ୍ଟିଚିପିବାକୁ ପଛାଏ ନାହିଁ। ରାଜତନ୍ତ୍ର ଠାରୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଯାଏଁ ସବୁଠି ସତ୍ୟ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି। ପୁରାଣ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟ ଯାଏଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ସବୁଠି ଦେଖିପାରିବା ସତ୍ୟର ବଳାତ୍କାର ହୋଇଛି। ପ୍ରଚଳିତ ସମୟର ବିଶୁଦ୍ଧ ସମାଜକୁ ନାଟ୍ୟକାର ଏକ ସଚେତନତାର ବାର୍ତ୍ତା ମୂକରେ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। 'ମୂକ' ରଚନା ହୁଏ ୨୦୦୦ ମସିହା କଟକର କୁନ୍‌ମା ପବ୍ଲିକେଶନ ଦ୍ୱାରା। ମାତ୍ର ନଅ ଗୋଟି ଚରିତ୍ର (ଅଭିଜିତ, ଅଳକା, ବାଇଡଙ୍କ, ମହୀପାଳ, ସଲିମ, ପୋଲିସ ଏନିସପେକ୍ଟର, ଟ୍ରାଫିକ ପୋଲିସ, ପରମଗୁରୁ, ମୂକ ଶିଶୁ)କୁ ନେଇ ସମଗ୍ର ନାଟକଟି ଗତିଶୀଳ। ଫ୍ଲାସବ୍ୟାକ୍ ଶୈଳୀରେ ନାଟକଟି ରଚନା କରାଯାଇଛି। ପ୍ରଥମରୁ ମୂକ ଶିଶୁର ନୃତ୍ୟକୁ ଦୁଇ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରଶଂସା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି। ଏହା ପରେ ପରେ ସେହି ମୂକ ଶିଶୁର ପଛରେ ଥିବା ଇତିହାସକୁ ଦର୍ଶାଉଛନ୍ତି। ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଛକର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡକୁ ନେଇ 'ସତ୍ୟବଚନ' ଖବରକାଗଜର ସାମ୍ବାଦିକ ଦମ୍ପତି ଅଭିଜିତ ଓ ଅଳକାଙ୍କର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ମହଙ୍ଗା ହୋଇଛି। ଏକ ସାମ୍ବାଦିକ ପରିବାର ରାଜନୀତିର ପ୍ରଭାବରୁ ବାରମ୍ବାର ଧମକ ଦିଆଯାଏ। ଏହି ସମୟରେ ସାମ୍ବାଦିକ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରି ଶାସକ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ସତ୍ୟବଚନର ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ପରମଗୁରୁ। କିନ୍ତୁ ସାମ୍ବାଦିକ ଦମ୍ପତି ସତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ମିଥ୍ୟାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି। ଯାହାଫଳରେ ନାଟକର ଶେଷରେ ଦେଖା ଦେଉଛି ଶାସକ ଦଳର ଗୁଣ୍ଡା ସଲିମ୍ ଅଳକାର ଜିଭକୁ କାଟି ଓ ହାତ ଦୁଇକୁ ଅକାମୀ କରିଦିଅନ୍ତି। ଯେହେତୁ ଅଳକା ସେ ସମୟରେ ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲେ ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ସହ ଲଢ଼ି ହାରିଗଲେ ସତ ! ହେଲେ ଜନ୍ମ ଦିଅନ୍ତି ଏକ ମୂକ ଶିଶୁ।

ଅତ୍ୟାଚାର, ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର, ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଶାସକ ଦଳ କିପରି ସମାଜକୁ କଳୁଷିତ କରିବା ସହ ସରଳ ମଣିଷ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାରର ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ଏଥିରେ ଦେଖାଇଛନ୍ତି। ସତ୍ୟ ବଚନର ମଣିଷ କିପରି ବଦଳିଯାଏ, ମିଛ ବା ଟଙ୍କାଖୋର ମନବୃ□ରେ ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ନ୍ୟାୟକୁ ପଛରେ ଏଡାଇ କିପରି ଶାସକଦଳ ସହ ହାତ ମିଳାଇ ମିଛକୁ ସତ କରି ସତ୍ୟବଚନ ଖବର କାଗଜରେ ମିଛର ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଆମେ ପରମଗୁରୁ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଖିପାରିବା। ଯିଏ ଆଦର୍ଶ, ବିପ୍ଳବର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ସମାଜକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନମୁଖୀ କରାଉଥିଲେ, ସିଏ କ୍ଷମତା ଓ ରାଜନୀତିର ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ ବଦଳି ଯାଉଛନ୍ତି। "ଭୋକ ଏମିତି ଏକ ଜିନିଷ, ଯାହା ଦାମ୍ବର କୌଣସି ଧାର ଧାରେନା। ଓଦା ପେଟ କେବେ ବିପ୍ଳବ କରି ପାରେନା, ଆଦର୍ଶ, ବିପ୍ଳବ ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ଫମ୍ପା ଆୱଜ। ରାତିର ରଙ୍ଗ ପରି ମୂଲ୍ୟହୀନ ଦିବସର ଉଷ୍ମତା ପରି ବର୍ଣ୍ଣହୀନ।"(ମୂକ-୩୭)

ପ୍ରକୃତରେ ଦଳିତ ନିଷ୍ପେସିତ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ରାଜନେତାମାନେ ମେଣ୍ଢା ବୋଲି ଭାବନ୍ତି। ସରଳ ଖଟିଖିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ରାଜନୀତି କରିବା ଏ ସମାଜ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନିତିଦିନିଆ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଲଟି ଗଲାଣି। ସେହି ରାଜନୀତିରେ ମିଛ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କୁ ସେମାନେ ମେଣ୍ଢା ଭଳି ବ୍ୟାବହାର କରନ୍ତି। ଯାହା ନାଟକରେ ପ୍ରତିକୀତ ହୁଏ।

"ଅଭିଜିତ: କେତେଦିନ ଏ ଦେଶରେ ଜନତାଙ୍କୁ ମେଣ୍ଢା ବନେଇ ରଖିଥିବେ।

ମହୀପାଳ: ଯେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ସେମାନଙ୍କର ଚେତନା ଉଦୟ ହୋଇଛି ! ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ସେମାନେ ବିପ୍ଳବ କରି ଶିଖି ନାହାନ୍ତି ! ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ସେମାନେ ଅଧିକାର ସଚେତନ ନ ହୋଇଛନ୍ତି !"(ମୂକ-୬୭)

ସତ୍ୟ କେବେ ଲୁଚି ରହେନି। ସତ୍ୟକୁ ଯେତେ ଲୁଚେଇ ରଖିଲେ ବି ସେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ପର୍ଦ୍ଦାଫାଶ ହୁଏ। ଯାହା ନାଟ୍ୟକାର

ପୋଲିସ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର କଣ୍ଠରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି –"ସତ୍ୟ ହେଉଛି ସେହି ଆଲୋକ ଶିଖା। ଯାହାକୁ ନିବୁଜ କୋଠରୀ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ କଲେ ମ୍ଭ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଛିଦ୍ର ଦେଇ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ। ସତ୍ୟର ଜୟ ହେବ।" (ମୂକ- ୪୭)

ଏହି ନାଟକ ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉତ୍ତଳନ ନିମନ୍ତେ ନାଟ୍ୟକାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ନାଟକରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଲୋପପାଇଛି। ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିବା ଏକ ମାତ୍ର ନାରୀ ଚରିତ୍ର ଅଳକାର ଜିଭକୁ କାଟି ଦିଆଯାଇଛି। ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜ ଉପରକୁ ଏବେ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ। ଶେଷରେ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ପ୍ରତିବାଦ ବଦଳରେ ମୂକ ପାଲଟି ଯାଆନ୍ତି ଯାହା ନାଟକରେ ପ୍ରତିକୀତ। ଯେଉଁଠି ପ୍ରତିବାଦରେ ସ୍ୱର ଲୋପ ପାଏ। ସେଠି ଏହିଭଳି ମୂକମାନେ ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି। ଯେତେଦିନ ଯାଏଁ ଏ ଦେଶରେ ଜନତା ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ ନ କରିଛନ୍ତି। ସେତେଦିନ ଯାଏ ପରିଣତି ଏଇଆ ହେଉଥିବ। ସେହି ମୂକ ଶିଶୁ ମାଧ୍ୟମରେ ନାଟ୍ୟକାର ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ ଓ ସମାଜ ପ୍ରତି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚେତନାର ସଙ୍କେତ ଦେଇଛନ୍ତି।

ବାସ୍ତବିକ ଏହି ନାଟକ ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ। ନାଟ୍ୟକାର ନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଓ ବିପ୍ଳବର ବାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ। ତାହା ଆମେ ନାଟକର ବିଭିନ୍ନ ସଂଳାପମାନଙ୍କରୁ ଜାଣିପାରିବା। ସଂଳାପ ନାଟକକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥାଏ। ନାଟ୍ୟକାର ସାହୁଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଟକର ସଂଳାପ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଭାଷା ବ୍ୟବହୃତ। ମୂକର ସଂଳାପ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି। ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ରାଜନୀତିକୁ ନେଇ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକଟି ଖୁବ୍ ପାଠକାଦୃତ ହୋଇ ପାରିଛି। ସତ୍ୟ ଏଠାରେ ରାଜନୀତିର ଚାପରେ ଲୁଚି ଯାଇଛି ସତ; ହେଲେ ଏଇ ଚାପ ପରବର୍ତ୍ତି ପିଢ଼ିକୁ ମୁକ୍ତିର ପଥ ଦେଖାଇଛି। ଶେଷରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଏହି ମୂକ ଶିଶୁମାନେ ଜନ୍ମ ହେଲେ ବି ବିପ୍ଳବର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯାଇ ନିରବ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ପତି, ସୁଷମା, ଏକାଙ୍କିକାକାର ନାରାୟଣ ସାହୁ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୧୮।

୨. ମିଶ୍ର, ଜ୍ଞାନୀ ଦେବାଶିଷ (ସଂପାଦକ), ନଟ ନାଟ୍ୟ ନାଟ୍ୟାୟନ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୧୫।

୩. ସାମନ୍ତରାୟ, ରାମାକାନ୍ତ, ଅଶୀ ପରର ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୨୨।

୪. ସାହୁ, ନାରାୟଣ, ମୂକ, କୁନ୍‌ମା ପବ୍ଲିକେଶନ,କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୦୦।

୫. ସାହୁ, ନାରାୟଣ, ନାଟ୍ୟଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୨୦।

୬. ସାହୁ, ନାରାୟଣ, ସ୍ୱାଧୀନତୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୧୭।